

Den Haag, 29 april 2009

Geachte Mevrouw Verbeet en Heer Blok,

Cc: fractievoorzitters Tweedekamer

Namens de fractievoorzitters van de Tweede Kamer bied ik u bij dezen de opzet van het parlementaire onderzoek naar de kredietcrisis aan. De fractievoorzitters hebben hierover een accord bereikt met elkaar. Graag willen wij u verzoeken dit voorstel zo spoedig mogelijk formeel vast te stellen, zodat de commissie hiermee aan de slag kan.

De partijen hebben gezamenlijk het Kamerlid Jan de Wit aangewezen als voorzitter. Daarnaast zullen in ieder geval de leden Schippers (VVD), Koser Kaya (D66), Blom (PvdA), en Graus (PVV) zitting nemen in de Commissie. De andere partijen zullen nog laten weten welke van hun fractieleden tot de Commissie zullen toe treden.

Ik hoop dat wij u zo voldoende hebben ingelicht. Graag geef ik de verdere voorbereiding in uw handen.

Hoogachtend,

Mariëtte Hamer
Fractievoorzitter Partij van de Arbeid

1. Doel van het onderzoek

Het parlementair onderzoek heeft tot doel inzicht te verwerven in de incidentele én structurele oorzaken van de kredietcrisis, zowel nationaal of internationaal, en om welke maatregelen en veranderingen deze vragen om te waarborgen dat het bancaire systeem integer en betrouwbaar functioneert.

2. Opzet van het onderzoek

Via de Vaste Kamercommissie Financiën zal aan het presidium gevraagd worden een cie in te stellen. In de commissie Financiën wordt de onderzoeksopdracht vastgesteld zoals deze door werkgroep van fractievoorzitters wordt voorgesteld. Vervolgens kan er een onderzoekscommissie vóór aanvang van het reces geïnstalleerd worden.

Na de voorfase valt het parlementair onderzoek uiteen in twee fases. Door de knip in twee fases kan het parlementair onderzoek snel starten. In de eerste fase komen de oorzaken van en lessen uit de kredietcrisis in brede zin aan bod. In de tweede fase zal de onderzoekscommissie specifieke ingrepen en maatregelen van het kabinet tegen het licht houden. Hiervoor is het onder meer van belang dat 'de brand is geblust'. De twee fases worden ieder met een afzonderlijk rapport afgesloten.

In de eerste fase staat centraal hoe financiële instellingen en toezichhouders risico's hebben ingeschat, behandeld en gecommuniceerd. Als startpunt kan dienen een analyse van internationale ontwikkelingen en van gebeurtenissen in de VS in het bijzonder. De eerste fase kan putten uit bestaande literatuur waaronder overzichtsstudies door wetenschappers, nationale en internationale beleidmakers en betrokkenen als bankiers zelf. Zicht op de oorzaken van de crisis, en op noodzakelijk ingrepen en veranderingen in antwoord daarop kan de Nederlands politiek van dienst zijn. Ten eerste kan Nederland daardoor beter de inzet bij internationale onderhandelingen over Europese en mondiale regels en instituties bepalen. Ten tweede kan het leidend zijn bij een herordering van regels en instituties in Nederland zelf. Een lijst van mogelijke, relevante vragen voor de eerste fase is aan het eind opgenomen. De periode van onderzoek in de eerste fase kan worden afgebakend tot september 2008. De commissie zal ook de gang van zaken rondom ABN-AMRO/Fortis betrekken. De eerste fase wordt afgerond met een rapportage aan de Kamer.

In principe zal hierna de tweede fase starten. Slechts in een beperkt aantal situaties kan de start van de tweede fase tijdelijk worden uitgesteld. Deze situaties worden in een protocol vastgelegd. Relevant hierbij is dat er geen "nieuwe branden" zijn ontstaan, er geen koers gevoelige informatie die de overheid kan schaden een rol speelt en dat er geen rechtszaken spelen, die het parlementair onderzoek bemoeilijken, zeker als de rechtszaken op de ingrepen door de staat betrekking hebben. Op grond van de tussenrapportage kan de Kamer de onderzoeksopdracht voor de tweede fase aanscherpen.

De Rekenkamer onderstreept dat een parlementair onderzoek een goed middel is om lessen te trekken voor de toekomst. Daarbij hebben de aanbevelingen uit dergelijke onderzoeken ook effect. Zo concludeert de Rekenkamer bijvoorbeeld:

“De aanbevelingen van parlementair onderzoek zijn over het algemeen zowel gericht op concrete ‘harde’ maatregelen zoals de totstandkoming van nieuwe regelgeving en organisatieverandering, als op meer diffuse, ‘zachte’ aspecten zoals gedragsverandering, vergroting van het leervermogen en betere voorlichting. Over het algemeen zien we dat beide soorten aanbevelingen worden overgenomen. Regels worden aangepast, en gedrag en handelen worden via allerlei initiatieven aangepakt.”

Gelet op ervaringen uit het verleden, ligt het in de rede dat elke fase uit vier onderdelen kan bestaan.

- a. een aantal informele gesprekken met deskundigen over het karakter, de reikwijdte en de aanpak van het onderzoek;
- b. een quickscan van het beschikbare onderzoeksmateriaal, gevolgd door het eventuele uitbesteden van specifieke onderzoeksvragen aan derden;
- c. een aantal besloten en openbare gesprekken;
- d. het, op basis van alle bevindingen, rapporteren van de conclusies en aanbevelingen.

3. Timing en duur van het onderzoek

Om haar controlerende en wetgevende taak goed te kunnen uitoefenen is het voor de Kamer cruciaal om op een korte termijn haar inzicht te vergroten in de incidentele én structurele oorzaken van de kredietcrisis, hoe het - ook in Nederland - zover heeft kunnen komen; en of in reactie en met het oog op de toekomst de juiste maatregelen worden getroffen. De verwachting is dat het onderzoek in beide fasen ongeveer een half jaar in beslag zal nemen. Het streven is dus het onderzoek rond de zomer van 2010 af te ronden. Dit uiteraard met in achtneming van hetgeen in het protocol is opgenomen.

Uiteraard dient gedurende het onderzoek de reguliere verantwoording van de regering over de aanpak van de kredietcrisis gewoon door te kunnen gaan. Zo mag het onderzoek Kamerdebatten over de mogelijke gevolgen van de crisis voor de reële economie en het gewenste begrotingsbeleid van het kabinet niet in de weg te staan. Bovendien, tijdens onderzoek in de eerste fase kunnen debatten over onderwerpen in de tweede fase gewoon plaatsvinden.

4. Koersgevoelige informatie

De onderzoekscommissie dient zich er van bewust te zijn dat zij tijdens haar onderzoek op koersgevoelige gegevens over aan de beurs genoteerde financiële instellingen kan stuiten. Zij dient er voor te waken dat zij deze informatie niet zomaar openbaar maakt of tijdens de openbare verhoren ter sprake laat komen.

De parlementaire enquête bouwnijverheid heeft geleerd dat de Kamer onderzoek kon verrichten zonder dat dit leidde tot ontijdige publicatie van informatie, die lopende

onderzoeken van het Openbaar Ministerie of de Nederlandse Mededingingsautoriteit verstoorde.

De commissie zal vooraf aangeven op welke wijze zij om zal gaan met koersgevoelige informatie. De leden binden zich hieraan. Het kan wellicht zo zijn dat de commissie informatie in handen krijgt, die van dien aard is dat bijvoorbeeld toezichthouders als De Nederlandse Bank of de Autoriteit Financiële Markten vertrouwelijk moeten worden geïnformeerd. Zo nodig kan zij natuurlijk ook het ministerie van Financiën informeren.

Of de publicatie van het eindrapport tot een beweging op de beurs zal leiden valt natuurlijk niet te voorspellen, maar kan uiteraard niet als koersgevoelige informatie worden betiteld. Deze onzekerheid geldt overigens voor alle parlementaire en ministeriele besluiten.

5. Vragen in de eerste fase

Er kunnen en zullen uiteenlopende vragen in de eerste fase van het onderzoek aan de orde komen. Hieronder staat een lijst van mogelijke, relevante vragen. Het is vanzelfsprekend aan de onderzoekscommissie om te bepalen welke vragen ze precies wil laten beantwoorden.

Verleden en heden

1. Hoe heeft het financiële systeem zo kunnen ontsporen? Wat zijn de incidentele en structurele oorzaken daarvan? Wat is de relatie van de financiële crisis met de oorzaken van de energie- en klimaatcrisis? Welke overeenkomsten zijn er? Wat zijn de internationale aspecten hiervan, of is er ook sprake van specifieke nationale componenten?
2. Wat ging er wanneer mis in het risicomanagement van banken? Waarom ontstonden er nieuwe, complexe en risicovolle producten? Waarom konden deze producten – al dan niet verpakt – verhandeld worden, terwijl bankiers deze zelf niet begrepen? Hoe kon het dat de risico's van deze producten uit het zicht verdwenen en zelfs buiten de balans bleven? En waarom hebben toezichthouders niet ingegrepen?
3. Welke rol speelden de bonussen en beloningsstructuur voor bankiers bij het ontstaan van de kredietcrisis?
4. In welke mate valt de elementaire nutsfunctie van het klassieke bankieren nog te onderscheiden van veel meer risicovolle vormen van bancaire en/of financiële bedrijvigheid. Zijn er nog schotten? Worden deze voldoende of onvoldoende gehandhaafd?
5. Hoe kon het dat toezichthouders, Centrale Banken en Financiële Autoriteiten, de crisis niet hebben kunnen voorkomen? Onbrak het hen bijvoorbeeld aan kennis, kwaliteit of bevoegdheden of was er sprake van bewuste misleiding door bijvoorbeeld buitenlandse banken en toezichthouders? Was het parlement op de hoogte van het risico op een crisis?
6. Hoe kan het dat *Credit Rating Agencies* en accountants niet eerder gewaarschuwd hebben? Ontbrak het hen bijvoorbeeld aan kennis, kwaliteit of bevoegdheden of was er sprake van misleiding en/of belangenverstremming?

7. Zijn er verschillen in impact tussen beursgenoteerde en andere banken? Zijn er verschillen in impact tussen verschillende landen door de opstelling van de nationale toezichthouders?
8. Welke internationale en nationale eisen worden er op dit moment gesteld aan financiële instellingen, welke tekortkomingen zitten daarin en hoe wordt omgegaan met verschillen in (nationale) wetgeving?
9. Welke internationale en nationale eisen worden er aan toezichthouders gesteld, welke tekortkomingen zitten daarin en hoe wordt omgegaan met verschillen in (nationale) toezichtregimes?
10. Zijn er al hervormingen in gang gezet? Zo ja welke, en wat is de rol daarbij van het IMF, de G8 of G10, de EU, de Eurogroep en de gezamenlijke Centrale Banken (*Basel I & II*)?
11. Waren spaarders zich voldoende bewust van de risico's die zij liepen? Wat waren en zijn de verschillen in depositie-garantiesystemen en zijn er al eens pogingen gedaan tot een vorm van (getrapte) internationale harmonisering? Is dit zinvol?
12. In hoeverre heeft de overname van ABN Amro een rol gespeeld gevolgen van de crisis voor het bedrijf? Was de overname niet een te groot risico, met de wijsheid van achteraf?
13. Is het juist dat bestaande regels tijdens een crisis een procyclisch effect kunnen genereren dat de crisis verder sterkt? Is het mogelijk en wenselijk om een apart crisisregime te ontwerpen dat procyclische effecten kan mitigeren?

Toekomst

1. Is het mogelijk en wenselijk om de elementaire nutsfunctie van het klassieke bankieren weer in ere te stellen? Moet daarbij een onderscheid in rol en regelgeving worden gemaakt tussen systeembanken en niet-systeembanken en welke classificatie moet daarbij worden gehanteerd?
  2. Op welke wijze dient in de toekomst omgegaan te worden met de beloningstructuur en bonussencultuur in de financiële wereld? Moet de beloning ook onder (financieel) toezicht worden geplaatst?
  3. Zijn een Code Maatschappelijk Verantwoord Bankieren en het instellen van een beroepseed voor Bankieren effectieve instrumenten om de korte termijn fixatie van financiële instellingen te doorbreken?
  4. Welke aanscherpingen in regelgeving zijn wenselijk. Bijvoorbeeld ten aanzien van de criteria voor de kapitaalratio van financiële instellingen en de mate waarin zij maximaal 'geleveraged' zijn en regels voor 'off balance'?
  5. Welke aanscherping van het toezicht is er nationaal én internationaal wenselijk en haalbaar? Moeten er ook zwaardere sancties komen voor instellingen die zich aan het toezicht proberen te onttrekken?
  6. Dient er een aparte Europese toezichthouder (in de Unie of de Euroregio) te komen? Zo ja, welke taken en verantwoordelijkheden zou deze moeten hebben en hoe dient deze zich te verhouden tot nationale toezichthouders?
  7. Is het wenselijk en mogelijk om meer publieke controle uit te oefenen op 'credit rating' en op de wijze waarop accountants financiële instellingen controleren?
  8. Is het wenselijk en mogelijk om meer greep te krijgen op financiële innovaties.
  9. Welke verbeteringen dienen door Nederland met voorrang te worden bepleit m.b.t. de zogenaamde *Basel* afspraken? Is een *Basel III* wenselijk en mogelijk?
-

10. Welke inzet moet Nederland kiezen voor de internationale discussie over een nieuw *Bretton Woods* akkoord? Hoe zorgen wij er voor dat zowel de structurele oorzaken van de huidige crisis worden bestreden en we tegelijkertijd nationaal en internationaal gewapend zijn tegen een nieuw type crisis, bijvoorbeeld een dollarcrisis?